

**ეკონომიკური თავისუფლებისა და ეკონომიკური
კრიზისების ზოგიერთი ასპექტები**

რამაზ გერლიანი

ა/ო „ეკონომიკური პოლიტიკის ექსპერტთა ცენტრის“ -ს
დამფუძნებელი, გამგეობის წევრი
თსუ ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის დოქტორანტი

ეკონომიკის წონასწორული მდგომარეობა არ არის მუდმივი უცვლელი პროცესი. ეკონომიკური პრაქტიკა ისტორიულად ამის მაგალითია; წონასწორობის დარღვევა იწვევს ეკონომიკის სტაგნაციას, კრიზისის შემდგომ კი მიმდინარეობს მისი რეაბილიტაცია, ვიდრე ისევ არ ჩამოყალიბდება წონასწორობა ეკონომიკის ახალი აღმავლობის გზით.

ჩვენ უკვე ეკონომიკური თუ არაეკონომიკური ლიტერატურიდან ვიცით [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7], რომ სტაგნაციის პროცესს თან ახლავს ისეთი უარყოფითი მოვლენები, როგორიცაა: დანაზოგის, მშპ-ის, დასაქმების და შემოსავლების შემცირება, უმუშევრობის და ინფლაციის ზრდა და სხვა მახასიათებლები.

საბოლოოდ კი ყოველივე ისევ დარეგულირდება და ეკონომიკური კრიზისის ციკლური ვარდნა უბრუნდება წონასწორულ მდგომარეობას, ყოველივე ეს კი ხორციელდება ციკლურად მისი შესაბამისი ფაზებით.

ამრიგად, ეკონომიკური თავისუფლება და ეკონომიკური კრიზისი ეკონომიკის ციკლურ განვითარებაში მჭიდრო კავშირში იმყოფებიან.

თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში შევეცდებით ავხსნათ კრიზისის და ციკლური ვარდნის გამომწვევი რიგი მიზეზები, რომლებიც თანამედროვე პირობებში იკვეთება.

როგორც უკვე საყოველთაოდ ცნობილია, ეკონომიკურ კრიზისს გამოსახავენ ციკლურად, ხოლო ციკლს ყოფენ 4 ძირითად ფაზად: მწვერვალი (პიკი), ფსკერი (კრიზისი), დაცემა (დაქვეითება), აღმავლობა (გამოცოცხლება). მაკროეკონომიკური წონასწორობის მთავარი პრობლემა მდგო-

მარეობს ერთობლივი მიწოდების და ერთობლივი მოთხოვნას შორის წონასწორული თანაფარდობის დარღვევაში. თუმცა როგორც ჩვენთვის ცნობილია ის მოიცავს აგრეთვე:

1. დანაზოგების და ინვესტიციების თანაფარდობას ;
2. შრომაზე მოთხოვნისა და მიწოდების თანაფარდობას;
3. ინფლაციისა და უმუშევრობის თანაფარდობას.

ერთობლივი მოთხოვნის და ერთობლივი მიწოდების თანაფარდობის შეუსაბამობა არღვევს მაკროეკონომიკურ წონასწორობას და ინვესტ ეკონომიკურ კრიზისს და ციკლურ რყევას. ხოლო რატომ ირღვევა მათ შორის წონასწორობა ამაზე გვაქვს გარკვეული წარმოდგენა — ანუ მოქმედებს ჭარბი დანაზოგი (შავი დღისთვის) რომელიც ჯ.მ. კეინსს ახსნილი აქვს „ფსიქოლოგიური კანონის“ მეშვეობით, დანაზოგის სიჭარბე ,როგორც მეცნიერთა უმრავლესობა თანხმდება, წარმოადგენს ეკონომიკური კრიზისის ციკლური ვარდნის წანამძღვარს.

თანამედროვე პირობებში, როცა ადგილი აქვს ფასეულობათა ცვლას, ალბათ ეკონომისტებს მოცემულ ფაქტთან დაკავშირებით ყურადღებით მეცნიერული გააზრება გვმართებს. ვთანხმდებით რა გამოუყენებადი დანაზოგის ზრდა არის ეკონომიკური კრიზისის წანამძღვარი, თუმცა ვერ დავეთანხმები, რომ თანამედროვე პირობებში დანაზოგის ზრდა მხოლოდ აიხსნას „**ფსიქოლოგიური ფაქტორით**“. აღნიშნული პრობლემის განსაზღვრას ეხება სწორედ ჩვენი ანალიზი, სადაც შევეცდები გავაანალიზოთ დამატებით ის ფაქტორებიც, რომლებიც მოქმედებენ „დაგროვებაზე“ და მათი მოქმედება და გავლენა ანგარიშგასაწევია თანამედროვე ეკონომიკის პირობებში. აგრეთვე, ვისაუბრებთ იმაზეც, რომ დანაზოგის ზრდა აუცილებლად მივიჩნიოთ თუ არა კრიზისის და ციკლური რყევის გარდაუვალ პირობად - წანამძღვრად.

ამრიგად იმისათვის, რომ დანაზოგისკენ სწრაფვის მიზეზს დაუბრუნდეთ, ერთობლივი მოთხოვნისა და ერთობლივი მიწოდების ურთიერთკავშირი უნდა ჩავეძიოთ.

თანამედროვე პირობებში ადამიანის ზრდადი მოთხოვნილებები ატარებენ წარმოებაზე წინმსწრებ ტენდენციებს , რაც წარმოშობს დახვეწილ მაღალ მოთხოვნას, ხოლო ამ მოცემულობას მიწოდე-

ბამ ადექვატურად თუ ვერ უპასუხა, უკვე მათ შორის ადგილი აქვს თანხვედრი გარიგებების დარღვევას „ანუ „დისბალანს“, ეს არ არის სიტუაცია ბაზარზე საქონლის სიჭარბის „არამედ ბაზარზე „X“ ახალგაზრდა საქონლის ნაკლებობა, დეფიციტია, რომელზეც წინმსწრები მოთხოვნაა წარმოშობილი.

შესაბამისად, ამ პროცესს „ერთი მხრივ, საქონლის სიჭარბე ახასიათებს, სინამდვილეში კი საქმე გვაქვს ერთობლივი „მინოდების დაბერებასთან“ (მოძველებასთან, მოცემულის მიმართ ადექვატური ტერმინი ჯერ ეკონომიკურ ლიტერატურაში არ გხვდება ამიტომ ასე მოვიხსენიებთ „ერთობლივი მინოდების სიბერე“), **რომელზეც ახალი ერთობლივი მოთხოვნა არა ადექვატურად „ანუ უარყოფითად რეაგირებს. ამ დროს აღმავლობის ფაზაში შემოსავლები იზრდებიან და აძლიერებენ „ნოვაციური“ საქონლის მოლოდინს.**

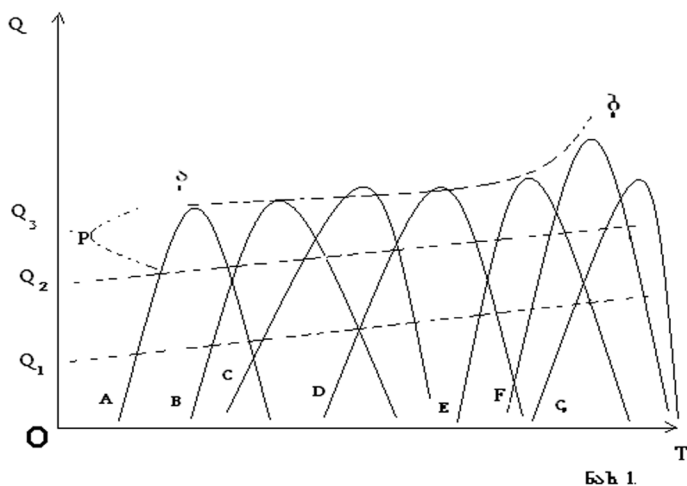
ზემო აღნიშნულ შემთხვევაში მომხმარებლებს მეტი სტიმული ეძლევათ დაზოგვისაკენ. ვინაიდან არის ფული, არის საქონლისა და მომსახურების შეძენის სურვილიც, თუმცა ბაზარზე მოცემული საქონელი ვერ პასუხობს წინმსწრებ ახალ სასურველ მოთხოვნილებებს და შესაბამისად მოთხოვნაც სუსტდება (ამის მაგალითად არც თუ ისე შორეული წარსული კომუნისტური პერიოდი შეგვიძლია მოვიყვანოთ).

დავედით იქამდე, რომ დაზოგვის მნიშვნელოვან მიზეზად ჩავთვალოთ ერთობლივი “მინოდების სიბერე”. ახლა განვმარტოთ თუ რატომ ხორციელდება ერთობლივი “მინოდების დაბერება”.

მოგეხსენებათ, რომ ნებისმიერ საქონელს ან საქონელთა ჯგუფს ახასიათებს ბაზარზე სასიცოცხლო პერიოდი /ციკლი/, ანუ პერიოდი ერთი სახეობის საქონლის ბაზარზე შესვლის, დამკვიდრების, სიმწიფის, ბაზრიდან გასვლის (აღნიშნული უფრო ნათლად ჩანს ნახაზზე 1.).

- CPI- ფასები (P- მოგება)
- T- დროთი პერიოდი
- “ა’ და “ბ” ციკლის სრული (4 ფაზიანი) მონაკვეთი
- A,B,C,D და ა.შ სხვადასხვა საქონლისა და მომსახურების სასიცოცხლო ციკლის მრუდები.

საქონლის სასიცოცხლო პერიოდები

- Q_1 — საქონლის სასიცოცხლო ზღვარი
- Q_2 — საქონლის ბაზარზე დამკვიდრების პერიოდი
- Q_3 — საქონლის სიმწიფე- მომგებიანობის პერიოდი

ამრიგად, ნახაზიდან ჩანს საქონლის (მომსახურების) ბაზარზე მოქმედების პერიოდი, თუ მიწოდებამ დროულად ვერ უპასუხა „A“ დაბერებული საქონლიდან „B“ ახალ ნოვაციურ საქონელზე გადასვლას, შემდგომ „C“-ზე; „D“-ზე და ა.შ. მისი ჩანაცვლებას, მაშინ ადგილი ექნება „მიწოდების სიბერეს“ და შესაბამისად გადახდის უნარიანი მოთხოვნის კლებასაც, თუნდაც შემოსავლების ზრდის კვალობაზე, რასაც მივყავართ საბაზრო წონასწორობის დარღვევამდე. ჩვენ არ უარვყოფთ იმას, რომ დაზოგვისადმი „ზღვრული მიდრეკილება“ არსებობს შემოსავლების ზრდის პარალელურად, მაგრამ მხოლოდ დანაზოგის ზრდის ახსნა ამ კუთხით თანამედროვე პირობებში სრული ჭეშმარიტება ვერ იქნება. ვინაიდან იგივე ფსიქოლოგიური ფაქტორია ისიც, რომ „ადამიანი რაც უფრო მეტს მოიხმარს, მით მეტის მოხმარების სურვილი უჩნდება“ ოღონდ თვისობრივად უკეთეს და უფრო თანამედროვე საქონელზე და მომსახურებაზე.

ამრიგად, მზარდი შემოსავლების შესაბამისად იზრდება მოხმარებაც, მაგრამ თუ „მიწოდება დაბერებულია“, მაშინ არ იხარჯება შეოსავლის ზრდის პროპორციულად. ვინაიდან თანამედროვე პროგრესულ პირობებში, როდესაც ბაზარზე უამრავი სახის სქონელი იყრის თავს, ეს ასუსტებს გაჯერების ფაქტორს და შესაბამისად ზღვრულ მოხმარებასაც.

შეიძლება თვისობრივად ერთი საქონელი (მომსახურება) მარავალი გაუმჯობესებითა და სხვადასხვა ფორმით შეგვხვდეს დროის მცირე პერიოდში ხარისხისთვის და გემოვნებისთვის უკეთესი მახასიათებლებით, რომ ჩვენ გაჯერების გრძნობის აღქმაც კი არ გვხვდეს წილად. თუმცა ეს იმ შემთხვევაში, თუ მიწოდება მოქმედებს ადექვატურად ანუ ახერხებს ბაზრის, მომხმარებლების მოთხოვნილებათა ზუსტ განჭვრეტა-პროგნოზირებას და ბაზრის აწვდის ნოვაციურ საქონელს (მომსახურებას).

მაგრამ ისმის კითხვა როგორ მოახერხოს ეს? - აქ კი უნდა დაუბრუნდეთ დანაზოგებს და ეკონომიკურ თავისუფლებას. დანაზოგი ეკონომიკური აღმავლობისას იზრდება — ხოლო ეკონომიკა მუდმივად განუხრელი აღმავალი ხაზით ვითარდება. თუმცა ზოგჯერ უფრო ნელი ტემპით, ზოგჯერ უფრო დაჩქარებულად და ამას ნონასწორობის დარღვევას და კრიზისს ვუწოდებთ და ავსახავთ ციკლურად. მ.შ. დანაზოგი შესაბამისად ციკლისა იზრდება, მაგრამ არა თანაბარზომიერად.

მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ უკვე ვახსენეთ- ციკლური ვარდნის წანამძღვარს წარმოადგენს დანაზოგის ზრდა-ეს უკანასკნელი ყოველთვის როდია კრიზისის საშიშროების მატარებელი, არამედ მხოლოდ მაშინ, თუ მისი ინვესტირება არ მოხდა ოპტიმალურად ახალ ნოვაციურ დარგში, მტკ განსავითარებლად და ახალი ინტენსიური წინსვლის მასტიმულირებლად. ხოლო თავისუფალი ინვესტირება ვერ ხორციელდება, თუ ეკონომიკური თავისუფლება დაბალია და ხორციელდება არა იმ მიმართულებით, რაზეც საზოგადოებრივი ანუ მომხმარებელთა ინტერესებია მიმართული.

რომ დაუბრუნდეთ ნონასწორობას დანაზოგსა და ინვესტიციებს შორის მაკროეკონომიკური დონეზე, ის შეესაბამება დანაზოგსა და ოპტიმალურად (სწორად) დაბანდებულ ინვესტიციებს შორის

თანაფარდობას. ანუ რეალურად რას ნიშნავს ეს, თუ ინვესტირება არ იქნა დროულად ახალ ოპტიმალურ სფეროში, ის მხოლოდ ინვესტ „დაბერებული მიწოდების“ ზრდას და დაარღვევს ჰარმონიულ პროპორციას ერთობლივ მოთხოვნასა და ერთობლივ მიწოდებას შორის, რაც წინაპირობას ქმნის ეკონომიკური კრიზისის და ციკლური ვარდნისათვის.

ეს ვითარება (ნახაზ 1.) შემდეგნაირად ისახება: ნახაზის შესაბამისად, თუ „B“ საქონლის მიწოდების სიმნიფის პერიოდში უკვე არ განხორციელდა ინვესტიცია „A“ ახალგაზრდა საქონლის წარმოებაზე და ბაზარზე მიწოდება, რომლის შესაბამისი მოთხოვნად გარდასაქმნელი მოთხოვნილება (მოლოდინი) არსებობს, მაშინ „მიწოდების სიბერე“ გარდაუვალია, რაც, როგორც უკვე ავლნიშნეთ, მხოლოდ საწყის ეტაპზე გაზრდის დანაზოგებს.

თუ ინვესტირება განხორციელდა, მაგრამ არა ოპტიმალურად (არა ეკონომიკურად თავისუფალ გარემოში), ამ შემთხვევაშიც მოთხოვნასა და მიწოდებას შორის ჰარმონიული კავშირი მაინც დაირღვევა, ანუ თუ სიმნიფის პერიოდში ინვესტირება განხორციელდა „მნიფე“ „ა“ საქონლის (მომსახურების) წარმოებაზე („A“ —ს და „B“ —ს მივიჩნევთ საქონელთა ერთობად) ამ შემთხვევაშიც დისბალანსი მაინც გარდაუვალია და მართლაც უკვე იქნება სიჭარბე „დაბერებული მიწოდების“, რაც ან ეკონომიკის კრიზისულ ვითარებამდე მიგვიყვანს საერთაშორისო დონეზე, ან ინვესტიციების გადადინებას გამოიწვევს (მაგ: ქვეყნიდან-ქვეყანაში ან რეგიონიდან რეგიონში).

გამომდინარე აქედან მივდივართ იმ დასკვნამდე, რომ საჭიროა ინვესტიციების დაბანდება ნოვაციებისა და მტკ-ში, ვინაიდან ახალ „A“ საქონლის (მომსახურების) მიწოდებაზე გადასვლა მოითხოვს უპირველეს ყოვლისა, „B“ დაბერებული საქონლის საწარმოო უკვე მორალურად გაცვეთილი ფონდების მოდერნიზება-გადართლებას და მომსახურეთა კვალიფიკაციის ამაღლება-გადართლებას, ან კიდევ ახალი პროფესიების დაუფლებას. უმეტეს შემთხვევაში სრულიად ახალ ნოვაციურ ტექნოლოგიებზე გადასვლა ახალი ფონდების შექმნას, თვისობრივად ახალ გადართდებაზე ან სრულიად ახალი კვალიფიკაციის პერსონალის მოზიდვას

და ა.შ.ითხვოს, რაც თავის მხრივ, არჩევანის მრავალფეროვნებას უზრუნველყოფს, ხოლო არჩევანის მრავალფეროვნება მთავარი მახასიათებელია ეკონომიკური თავისუფლებისთვის. ანუ რაც მეტია ასარჩევი ალტერნატივები, მით მეტია ეკონომიკური თავისუფლება.

ამრიგად, ადგილი აქვს უკვე თვით შრომის მოთხოვნა-მიწოდების თანაფარდობის ცვლილებასაც. თუ დროულად ვერ მიენოდა მოთხოვნის შესაბამისად კვალიფიციური შრომის რესურსი, ეს უკვე ზეგავლენას მოხდენს ერთობლივ მიწოდებაზე უარყოფითად, გაზრდის უმუშევრობას და უარყოფითად იმოქმედებს შემოსავლებზე და, რასაკვირველია, დაზოგვის პოტენციალზეც. აქ კი უშუალოდ უნდა ერთვებოდეს სახელმწიფოს პოლიტიკა ეკონომიკური თავისუფლების ამღვლელებისა და განათლების სფეროში, ვინაიდან განათლება და თავისუფლება ეს ის სფეროა, რომელსაც ჭირდება სახელმწიფოს პოლიტიკის მხარდაჭერა, სწორედ ამ ვითარებას შეესაბამება ის საზოგადო ჭეშმარიტება, როგორიცაა „განათლებაში ჩადებული ინვესტიცია ყველაზე სარფიანად დაბანდებული ინვესტიციაა“.

საბოლოოდ ჩვენს მიერ ჩატარებული ანალიზი გვიჩვენებს, რომ დანაზოგის ზრდა სრულებითაც არ არის სავალალო და საშიში, თუ ის ინვესტირებული იქნება ოპტიმალურად პროგრესირებად დარგებში წინსმნები მოთხოვნილებების შესაბამისად. თუმცა დანაზოგის ზრდა თავის მხრივ სიგნალი უნდა იყოს როგორც სახელმწიფოსთვის, ასევე კერძო სამეწარმეო სუბიექტებისთვის იმისა, რომ ინვესტირება ვერ ხორციელდება ოპტიმალურად და საჭიროა სახელმწიფოს მხრიდან მის ხელთ არსებული ბერკეტების (ფისკალური და მონეტარული) ამოქმედება ეკონომიკური თავისუფლების მხარდასაჭერად. კერძო სუბიექტებმა უნდა გადახედონ ბაზარზე მდგომარეობას, ვინაიდან ეს არის შანსი მათთვის ახალი შესაძლო მოთხოვნილების გამოცნობისა და მისი დაკმაყოფილებისა, რაც უკვე ნიშნავს ახალ სამოღვაწეო ნიშის მოპოვებას.

აღნიშნულს კი ჭირდება ეკონომიკური თავისუფლება, მძლავრი მარკეტინგული სამსახურები და ძლიერი თანამედროვე მენეჯმენტის საფუძველზე მოქმედი კერძო სფერო. აღსანიშნავია, რომ ამ

უკანასკნელთ თანამედროვე თავისუფალი ეკონომიკის პირობებში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ეკონომიკის წონასწორული მდგომარეობისათვის.

თანამედროვე პირობებში საბანკო სფეროსა და კერძო სუბიექტებს შორის თანამშრომლობის მრავალფეროვნების კვალობაზე შეიძლება კიდევ ერთი გარემოების ახსნა, რომელსაც უშუალო კავშირი აქვს კრიზისთან და შესაბამისად ეკონომიკურ თავისუფლებასთან.

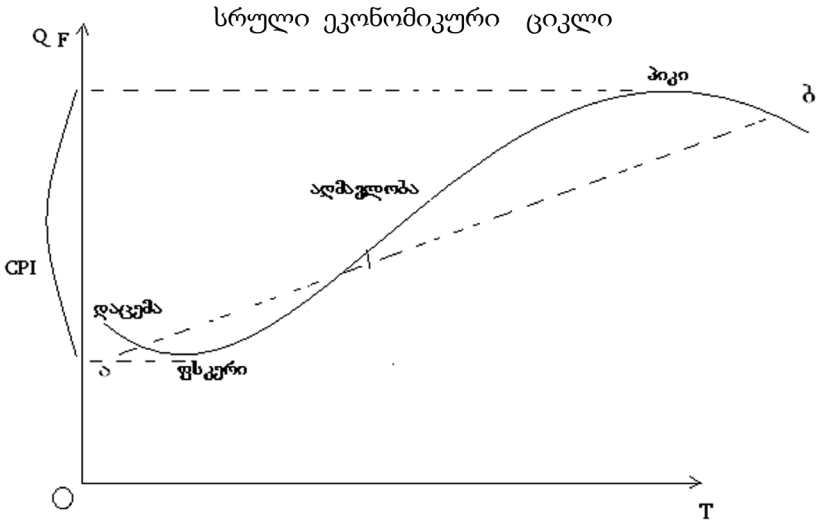
დაზოგვისადმი ადამიანთა მიდრეკილების თეორიის თანახმად — ერთ-ერთი დაზოგვისადმი სწრაფვის მიზეზად ძველი მიდგომით შეიძლება დაგვესახელებინა შემოსავლების აკუმულირება ისეთი საქონლისა და მომსახურების შესაძენად, რომელსაც სუბიექტთა შემოსავალი ერთჯერადად ვერ ყოფნის (ვთქვათ, ერთი თვის შემოსავალი, ხელფასი, და ა.შ.). თანამედროვე პირობებში შესაძლებელია ნებისმიერი სახის პროდუქტის (დოვლათის) შეძენა კრედიტის სახით „ანუ დაუშვათ 200 ლარიანი შემოსავლით, ჩვენ რაღაც „X“ საქონელს შესაძენად, რომლის ფასიც 1600 ლარს წარმოადგენს, გვიხდებოდა დანაზოგის კეთება გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, ვთქვათ 10 თვე. თანამედროვე პირობებში ეს შეიძლება ჩანაცვლდეს კრედიტით და შევიძინოთ მისი მეშვეობით, რაც ზრდის ეკონომიკურ სუბიექტთა არჩევანის თავისუფლებას, თავისხმრივ ამცირებს დაზოგვისადმი მიდრეკილებას და აბათილებს მიდგომას დანაზოგის აკუმულირებისა საქონლის შესაძენად.

აღნიშნულ ვითარებას აქვს, რასაკვირველია, დადებითი და უარყოფითი მხარეებიც ეკონომიკური კრიზისის გამოწვევისა და ციკლური ვარდნის თვალსაზრისით.

ვარდნის პროცესზე უმეტეს წილად მოქმედებს არა უშუალოდ დანაზოგი, არამედ არარენტაბელური ინვესტიციები. როდესაც უკვე იწყება ვარდნა, იმ პერიოდისთვის უკვე არსებობს სტიმული უმუშევრობის გაღვივებისთვის. ის უკვე ვარდნის დასაწყიშივე სცილდება ბუნებრივ დონეს და იწყება ჩვენთვის ნაცნობი ციკლური უმუშევრობა (ნახ. 2). ამ პერიოდისთვის ადგილი აქვს არჩევანის (მაშასადამე თავისუფლების) შეზღუდვას და, როგორც უკვე ვიცით, ფასების დაცემას „დაბერებულ საქონელზე“. ფსკერზე ყოფ-

ეკონომიკური თეორიის თანამედროვე პრობლემები

ნისას კი უმუშევრობა მაქსიმუმს აღწევს, აგრეთვე მიმდინარეობს ინფლაციური პროცესი, რომელიც ზომიერზე მეტია, ხოლო ამ შემთხვევაში „ფილიპსის მრუდის“ შესაბამისად უმუშევრობა იწყებს შემცირებას ინფლაციის ზრდის კვალობაზე.

ნახ 2:1

- QF- საქონლის რაოდენობა ეკონომიკური თავისუფლების პირობებში

- CPI- ფასები (P- მოგება)

- თ- დროთი პერიოდი

- “ა” და “ბ” ციკლის სრული (4 ფაზიანი) მონაკვეთი

ინფლაცია დარტყმას აყენებს უპირველეს ყოვლისა, დანაზოგებს და ამის კვალობაზე დაზოგვისადმი სტიმული მცირდება, რაც რეანიმაციის დადებით ინსტრუმენტად შეიძლება ჩაითვალოს, აგრეთვე შეუძლია ასტიმულიროს დასაქმება.

მივიჩნევთ, რომ ვარდნის პროცესში ინვესტიციების ზრდისას იზრდება მულტიპლიკატორის აქსელერაცია, რაც კიდევ უფრო ამძაფრებს ვარდნის სიმძიმეს. აგრეთვე ეს დამოკიდებულია იმ-

აზე, თუ ინვესტირება ვარდნის ფაზაში რამდენად სწორად იქნება განხორციელებული, ანუ ინტენსიური გზით თუ გამოვიყენებთ ნოვაციების ინვესტირებისთვის, ის აუცილებლად, თუნდაც ვარდნის ფაზაშიც, კრიზისის დაძლევის უწყობს ხელს. ამ შემთხვევაში ვარდნის სიღრმე იქნება ნაკლები და მალევე დაიწყება რეანიმაციული პროცესი.

ამრიგად, თუ სწორი ეკონომიკური პოლიტიკა ტარდება მონეტარულ და ფისკალურ სფეროში, შესაძლებელია მათი მეშვეობით ეკონომიკური თავისუფლების უზრუნველყოფა და ციკლური კრიზისის მართვა.

ჯ.მ კეინის „ანტიკრიზისული რეცეპტი“, ეკონომიკური კრიზისის, მისი ვარდნისას მიზანშეწონილია მოკლე ვადიან პერიოდში, მიუხედავად იმისა, რომ ერთის შეხედვით ის ეწინააღმდეგება ეკონომიკური თავისუფლების პრინციპებს. მისი გამოყენება არ არის გათვლილი გრძელვადიან პერიოდზე და ის მოკლე ვადიან პერიოდში კრიზისიდან გამოყვანას ემსახურება. გრძელვადიან პერიოდში უფრო ეფექტიანია, მათ, შორის ეკონომიკური თავისუფლების თავალსაზრისითაც, „ლაფერის ეფექტად“ ნოდებული პოლიტიკის გამოყენება, რაც გაახანგრძლივებს აღმავლობის პერიოდს მეტი ეკონომიკური თავისუფლებისა და ეკონომიკის სტაბილურობის /წონასწორობის/ გზით ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე.

ლაფერის პოლიტიკის პარალელურად თავისუფალი ინვესტირების ხელშეწყობით შესაძლებელია ციკლური რყევის ამპლიტუდის შემცირება, ეკონომიკის პიკური მდგომარეობის გაახანგრძლივება და ამით ღრმა ეკონომიკური კრიზისის არიდება.

ეკონომიკის ციკლური ცვალებადობა გარდაუვალია. ჩვენი მიზანი არაა და ვერც იქნება ციკლური სვლის შეჩერება, არამედ კრიზისის (დაცემის) შემსუბუქება და ვარდნის ციკლის სიღრმისა და დროითი ხანგრძლივობის შემცირება ეკონომიკური თავისუფლების მაქსიმალური უზრუნველყოფით.

ლიტერატურა

1. მიზესი ლ. ფ, ჰაეკი ფ. ფ. ლიბერალიზმის საფუძველი, თავისუფლების ბიბლიოთეკა. წიგნი I. თბ, 2004.
2. პოლ სამუელსონი, უილიამ ნორდჰაუსი– “ეკონომიკა” ტ.4 თბილისი 2000.
3. დარბუაშვილი ნასყიდა- ეკონომიკური კრიზისი და მისი დაძლევის კონცეპტუალური მიმართულებანი. თბ. 1999.
4. ჰაეკი ფ.ა. საბედისწერო თავდაჯერებულობა სოციალიზმის შეცდომები. თბ, 2000 .
5. ჩხაიძე ი. როგორ გავმდიდრდეთ ანუ ჩვენი გზა ეკონომიკურ კეთილდღეობისაკენ. თბ, 1999.
6. ბუთხუზი თ. შესაძლებლობის აღსრულება. თბ, 2008.
7. 7.თეთრუაშვილი მ. სახელმწიფოს ეკონომიკური როლი თავისუფლების პირობებში, „სოციალური ეკონომიკა“. თბ, №4, 2007.
8. <http://www.nplg.gov.ge/>
http://www.tsu.edu.ge/data/file_db/library/PHD_Eka%20Gegeshidze.pdf
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2009/spn0904.pdf>
<http://ucatlas.ucsc.edu/sap.php>
<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000418/Tushishvili%20N.pdf>
<http://www.conference.ge/index.php/topic/6522-ekonomikuri-tavisuflebis-khari/>
<http://nesgeorgia.org/search.php>
http://www.youtube.com/watch?v=jCaUA5l_bYc
http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704113504575264513748386610.html?mod=djemEditorialPage_h